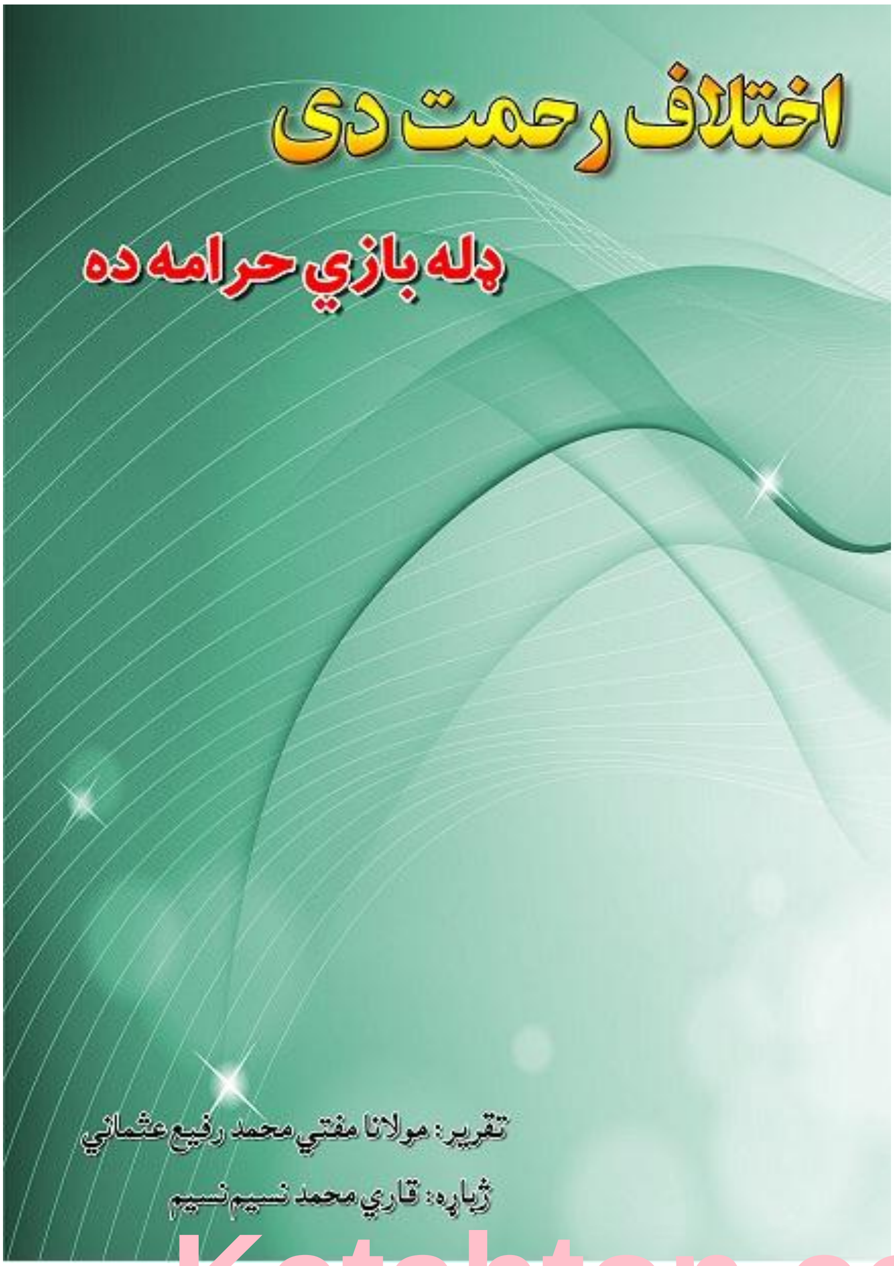

Ketabton.com

د تعليم الاسلام ويب پاڼې له خوا:

www.taleemulislam-radio.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختلاف رحمت دی

ډله بازي حرامه ده

تقریر: مولانا مفتي محمد رفیع عثماني حفظه الله

ژباړه: قاري محمد نسیم نسیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: **اختلاف رحمت دی، ډله بازي حرامه ده**

مؤلف: مولانا مفتي محمد رفیع عثماني مد ظله

ژباړه: قاري محمد نسیم نسیم

د چاپ کال: قمري، ۱۴۳۴، ربیع الاول

اړیکي: ۰۷۰۰۳۲۱۴۷۹ او ۰۷۰۰۳۵۹۵۴۲

چاپ چاري: احمد شاهي کتاب خانه (کابل بازار کندهار)

ددې کتاب د چاپ حقوق د خپرونکي سره خوندي دي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخ	سرلیک	ګڼه
۱	د ناشر وړاندیز	۱
۲	د سرخبري	۲
۳	د خطبې د ایت ژباړه	۳
۳	د یهودي پلانونو سره د مقابلې طریقه	۴
۵	د قران کریم یو خاص اسلوب	۵
۶	قرانکریم د حق معیار دی	٦
۸	که اختلاف په خپلو حدودو کې دننه وي نو ناوړه نه دی	۷
۱۰	بېله شکه اسلام یو دی، لیکن...	۸
۱۱	اختلاف څنګه رحمت ګرځي؟	۹
۱۲	د اختلاف تر څنګ تعظیم او احترام	۱۰
۱۵	د جمل او صفین د جګړې اړوند مشکل او جواب	۱۱
۱۶	یو مهم اصول	۱۲
۱۸	د رایې د اختلاف څخه چاره نشته	۱۳
۱۹	درې شیان	۱۴
۲۰	د تفرق او ډله بازۍ د جواز هیڅ صورت نشته	۱۵
۲۱	نهي عن المنکر څه وخت ضروري دی؟	۱٦
۲۲	د حضرت ابو سعید خدري ﷺ واقعه	۱۷
۲۴	د اختر په لمانځه کې سجده سهوه ولې معاف ده؟	۱۸
۲۴	حطیم یې ولې په بیت الله کې نه کړی شامل؟	۱۹
۲۵	د مسلمانانو د بربادۍ دوه اسباب	۲۰
۲۶	په دوو مغرورو کسانو کې هیڅکله اتفاق نه سي راتلای	۲۱
۲۶	مه خپل مسلک پرېږدئ او مه د بل په مسلک کار لرئ	۲۲
۲۷	خلاصه	۲۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناشر وړاندیز

مولانا مفتي محمد رفیع عثماني صاحب د دارالعلوم کراچي صدر تېر کال د عمرې د پاره سعودي عربستان ته تشریف وړی و. د دغه سفر په دوران کي چي د ۱۴۲۵ د جماد الاولی ۱۳ چي د ۲۰۰۴ کال د جولای د اولي سره سمون خوري، په جده کي د بهجت ایوب زنجاني صاحب په کور کي د پوهانو یوه منتخبه اجتماع وه. چي په دې غونډه کي مولانا صاحب په خپل نوبت سره ډېر ګټور او عظیم خطاب د قران کریم او احادیثو په رڼا کي و محمدي امت ته وکړی. د عوامو د ګټې په خاطر "ادارة المعارف کراچي ۱۴" ته دا بیان د یوه کتاب په شکل کي ټولني ته د وړاندي کولو سعادت حاصلیږي. الله تعالی دي یې په خپل دربار کي قبول وګرځوي او ویونکو ته دي د دې کتاب څخه د صحیح ګټې اخیستولو توفیق ورکړي. آمین

د دعا غوښتونکی
محمد مشتاق ستي
ادارة المعارف کراچي

ذوالحجه ۱۴۲۶ھ
مطابق جنوري ۲۰۰۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبري

نحمده و نصلي على رسوله الكريم، اما بعد :

فَاعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَٱعْتَصِمُوا۟ بِحَبْلِ ٱللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا۟ ۚ وَٱذْكُرُوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنتُمْ أَعْدَآءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُم بِنِعْمَتِهِۦٓ إِخْوَٰنًا وَكُنتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ ٱلنَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنْهَا ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمْ ءَايَـٰتِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

درنو او محترمو عزیزانو ! زه تر هر څه د مخه د ګران ورور محترم بهجت صاحب شکر ګذاریم چي هغه ددې فرصت خیال ساتلی او ستاسو درنو ډېر ممنون یم چي خپل قیمتي وخت مو را ویستی او ما کمزوري ته مو دا نیکمرغي را وبخښل چي ستاسو درنو په حضور کي د خپل زړه څه وویلای سم. الله تعالی دي تاسو ته ددې محبت جزاء خیر درکړي. آمین

محترمو ! د جمله معترضه په ډول به دا خبره وکړم چي تاسو حضرات به شاید تعجب کوی چي ما احرام تړلی دی او ددې تر څنګ مي خولۍ هم پر سر ده او موزې مي هم په پښو دي. اصلاً خبره دا ده چي ما تر اوسه پوري لا خپل احرام شروع کړی نه دی. تاسو درنو ته معلومه ده چي احرام ددې لباس څخه نه شروع کیږي بلکه څنګه چي تلبیه د نیت سره څوک ووایي د هغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه احرام شروع کیږي. خو کله چي د دې ځای څخه د روانیدو وخت سو نو ان شاءالله هغه وخت زه احرام شروع کوم.

د خطبې د ایت ژباړه

محترم بهجت صاحب ما ته دا ویلي وه چي که څه هم دا غونډه به ډېره مختصره وي خو په دې کي به د مختلفو تنظیمونو او مسلکونو سره تعلق لرونکي احباب موجود وي نو یو داسي بیان باید وسي چي زموږ د ټولو لپاره ګټور وي. نو له همدې کبله ما د قران کریم هغه ایت انتخاب کړی چي ستاسو په مخ کي ما تلاوت کړی او د دې ایت ژباړه داسي ده:

"ای د ایمان خاوندانو! د الله څخه وبیریږئ څومره چي د ده څخه د بیریدلو حق دی او تاسو ته دي مرګ نه راځي مګر په داسي حالت کي چي تاسو مسلمانان یاست. او تاسو د الله رسۍ په ټینګه ونیسئ او په خپل منځ کي مه مختلف (بې اتفاقه) کیږئ. او د الله تعالی هغه نعمت در یاد کړئ چي تاسو یو د بل دښمنان واست بیا الله تعالی ستاسو په زړونو کي الفت پیدا کړی او تاسو د ده په فضل سره وروڼه وګرځېدلاست..."

د یهودي پلانونو سره د مقابلې طریقه

په " إِذْ كُنتُمْ أَعْدَآءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ... " کي د اوس او د خزرج د قبیلو د اختلافاتو طرف ته اشاره ده. دا دواړه د مدینې منورې د عربو مشهوري قبیلې وې، په کلونو کلونو یې ترمنځ د قتلونو او فسادونو لړۍ جاري وه. او یهودیان چي د مدینې په شا او خوا علاقه کي مقیم وه، هغو دغو دښمنیو ته لمن وهله او د همدغو اختلافاتو او جګړو څخه دوی ته مالي ګټه رسیدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه چي د دې جګړو څخه د یهودو اسلحې خرڅېدلې چي په دې سره یهودو ډېره شتمني لاس ته راوړل او جنګېدونکو دواړو ډلو (اوس او خزرج) به د یهودو څخه قرض اخیستی چي پر دې باندي بیا هغو سود هم خوړی.

یهودیانو دې جنګو ته په لمن وهلو سره څه څه پلانونه او دسیسې جوړولې؟ هغه یو اوږد داستان دی او هغه داستان تقریباً همدغسي دی لکه څنګه چي نن سبا د مسلمانانو په خپل منځ کي په جنګولو سره تکرارېږي. په دغه ایت کي د هغه دسیسو سره د مقابلې کولو یوه طریقه ښودل سوې ده. او هغه طریقه تقوا اختیارول او په خپل منځ کي په اتفاق او اتحاد سره اوسېدل دي. په داسي حال کي چي تر ټولو مخکي دا حکم راته سوی دی:

" يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ..." یعني ای د ایمان خاوندانو د الله څخه وبېرېږئ. د الله څخه د بېري مطلب دا دی چي خپل ځانونه د هر قسم ګناهونو څخه وساتئ. د کوچنیو ګناهونو څخه یې هم وساتئ او د لویو ګناهو څخه یې هم وساتئ، د ښکاره ګناهو څخه هم او د پټو ګناهونو څخه هم. د حقوق الله اړوند ګناهونو څخه هم او د حقوق العباد اړوند ګناهونو څخه هم، د ظاهري اعضاوو د ګناهونو څخه هم او په زړه کي د پټو ګناهونو څخه هم ځانونه وساتئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قران کریم یو خاص اسلوب

د قرانکریم یو خاص اسلوب دا دی چي کله یو حکم کوي او چي هغه په ظاهره د بنده ګانو لپاره ډېر مشکل وي نو د دغه مشکل د حلولو طریقه هم ور ښوي. دا چي په دې ایت کي يې د "تقوا" حکم کړی دی چي دا دومره آسانه کار نه دی بلکه د ژبي، غوږ، زړه، لاس او پښې د هر قسم ګناه څخه ساتل یو مشکل کار دی. خو ددې مشکل د اسانۍ لپاره یوه طریقه په سورت توبه کي په داسي ډول راځي:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَكُونُوا۟ مَعَ ٱلصَّـٰدِقِينَ ﴿١١٩﴾

ژباړه: ای ایمان والاوو! وبېرېږئ د الله څخه او د صادقینو سره واوسېږئ.

د "الصادقین" څخه مراد هغه خلک دي چي په ژبه هم رښتیني وي، په زړه کي هم رښتني وي، په عقیده کي هم رښتني وي او په عمل هم رښتني وي یعني د الله رښتني دوستان.

ګویا دا يې راته وښودل چي کله د الله د دوستانو سره اوسې نو تقوا لاس ته راوړل آسانه کیږي. او زموږ تجربه هم دا ده چي د الله والا خلکو سره په اوسېدولو د ګناهونو څخه ځان ساتنه آسانه کیږي. مثلاً که موږ د لسو پنځلسو ملګرو سره په یوه سفر روان سو، که هغه ټول ښه لمونځ ګذاره خلک وي، د ګناهو څخه خلاص خلک وي، متقي او پرهېزګاره خلک وي نو بیا د ګناهو د پاره هیڅ لاره نه پیدا کیږي بلکه ګناه کول مشکل وي. او که چیري موږ د فاسقانو او فاجرانو خلکو سره په سفر کي ووځو چي هغوی نه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمانځه پروا لري، نه د حلال او حرامو او نه د پاکۍ اوناپاکۍ پروا لري نو هلته خو بیا د اودس کول هم مشکل ، د لمانځه کول هم او د نورو ګناهو څخه ځان ساتل هم مشکل وي.

قرانکریم د حق معیار دی

او دلته یې پر تقوا باندي د عمل کولو معیار راوښوی هغه دا چي: " وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْ..." یعني "د الله ﷻ رسۍ" یعني قرانکریم ټینګ ونیسئ. یعني دا یې راوښول چي که ټوله په ګډه سره قرانکریم په مضبوطۍ سره ونیسی یعني ټوله په ګډه سره پر دې عمل وکړی نو تقوا لاس ته راځي ځکه چي پر قران عمل کول په اصل کي تقوا ده.

ددې څخه معلومه سوه چي قران د حق معیار دی (حقه لار اصلاً په قرانکریم معلومیږي). او بیا چي قران کوم شی د حق معیار ټاکلی وي هغه هم د حق معیار دی. هغه داسي چي قرانکریم رسول الله ﷺ د حق معیار بللی دی، اصحاب کرام رضي الله عنهم یې د حق معیار بللي دي او د الله رښتني دوستان (اولیاء) یې د حق معیار بللي دي.

ګویا اوله خبره دا سوه چي قران باید خپل رهبر او رهنما وګرځول سي او پر هغه عمل وکړل سي. مګر موږ د یوه معلم د لارښوونې څخه پرته په قران مجید په پوره ډول نه سو پوهېدلای ځکه چي د انسان معلم کتاب نه وي بلکه انسان وي. د دنیا هیڅ علم او فن یوازې د کتاب د مطالعې څخه نه سي لاس ته راتللای. الله رب العزت د هر کتاب او هري صیحفې سره یو نبي رالیږی چي هغه یې ددې کتاب یا صیحفې معلم جوړیدی. قرانکریم د رسول الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ په ذريعه رالېږل سوی دی او خپله قران مجيد رسول الله صلی الله عليه وسلم د قران معلم ټاکلی دی. په سورت آل عمران کي د رسول الله ﷺ د پيغمبري د مقاصدو څخه دوه مقصده دا ښوودل سوی دي:

وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلۡكِتَـٰبَ وَٱلۡحِكۡمَةَ... (۱۶۴)

ژباړه: او (رسول الله ﷺ) مؤمنانو ته قران او حکمت يعني د پوهې خبري ورښووي.

د رسول الله ﷺ په منصبي فرايضو کي دا خبره شامل کړل سوې ده چي هغه د قران مجيد الفاظ هم امت ور وښوي او د قرانکريم معنی او مفهوم هم ور وښوي. دا مضمون په قران مجيد کي تر څلورو په زياتو ځايونو کي بيان سوی دی.

هيڅ کتاب د نبي څخه بغير نه دی راغلی البته داسي ضرور پېښه سوې ده چي نبي راغلی دی خو کتاب نه دی راغلی. نو معلومه سوه چي په کتاب الله د پوهېدو او په هغه د عمل کولو لپاره معلم لازمي دی. د قران کريم معلم هغه د کونينو تاجدار، سرور عالم ﷺ دی، او بيا هغه شاګردان چي دده څخه يې دا کتاب زده کړی دی هغه صحابه رضي الله عنهم د قران معلمان دي، او بيا د هغو شاګردان او بيا د هغو شاګردان (ددې کتاب معلمان دي) تر داسي اندازې چي دا سلسله الحمد لله تر اوسه پوري په تواتر سره را روانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که اختلاف په خپلو حدودو کي دننه وي نو ناوړه نه دی

په دې ايت کي وروسته بل حکم دی چي: " تاسو د الله رسۍ په ټينګه ونيسئ او په خپل منځ کي مه بې اتفاقه کيږئ ."

دلته په خاص ډول په دې اعتبار سره د خاص پاملرني ضرورت دی چي قران مجيد په دې ځای کي د "وَلَا تَفَرَّقُواْ " (په خپل منځ کي بې اتفاقي مه راولئ) لفظ استعمال کړی دی د " وَلا تَخْتَلِفُوْ اْ " (اختلاف مه کوئ) لفظ يې نه دی استعمال کړی ځکه چي اختلاف يعني د رايي اختلاف که چيري د قران او سنتو په تعبير او تشريح کي وي، اخلاص، للهيت او د تقوا په موجوديت کي وي، خپله لويي ښکاره کول او د نورو د ذليل کولو په نيت نه وي او اختلاف کونکی د قران او سنتو د تشريح کولو اهليت ولري او په داسي مسائلو کي اختلاف وي چي په هغو کي واقعاً د رايي اختلاف راتللای سي (چي هغو ته په اصطلاح کي "مجتهد فيه" مسائل ويل کيږي يعني داسي مسائل چي د هغو په باره کي په قران اوسنتو کي کوم واضح حکم نه وي ورکول سوی) نو دغسي اختلاف مذموم (بد) نه دی بلکه محمود دی. د صحابه کرامو رضي الله عنهم ترمنځ هم د رايي دا ډول اختلاف موجود وو او دا اختلاف په هغو معاملاتو کي راغلی چي د هغو په اړه په قران او حديث کي کوم واضح حکم موجود نه وو.

په بعضو حالاتو کي د رايي د اختلاف په نتيجه کي د صحابه کرامو رضي الله عنهم څخه ځينو پر يوه رايه عمل وکړی او نورو پر بله رايه عمل وکړی، نبي کريم صلی الله عليه وسلم پرې خبر سو نو ده مبارک پر هيڅ اعتراض ونه فرمايه، مثال يې دا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د احزاب د غزا څخه تر فارغېدو وروسته جبرائل امین ﷺ د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر سو او عرض یې وکړی چې: تاسو زغره ایسته کړل موږ خو لا تر اوسه نه ده ایسته کړې تاسو به اوس پر بنو قریظه باندې حمله کوی، نو نبي کریم ﷺ سمدستي صحابه کرامو ته د بنو قریظه خوا ته د تللو حکم ورکړی او ویې وفرمایل: لاَ يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلاَّ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ. (1)
ژباړه: په تاسو کې دې هیڅوک د مازیګر لمونځ نه کوي مګر په بني قریظه کې (به یې کوي).

صحابه کرام ﷺ روان سول لیکن په لاره کې د مازیګر د لمانځه وخت راغلی، اوس سوال دا وو چې که چیرې د مازیګر لمونځ په بنو قریظه کې اداء کوې نو لمونځ قضاء کیږي یا یې وخت مکروه کیږي او که یې دلته اداء کړې نو په ظاهره د رسول الله ﷺ نافرماني کیږي. د صحابه کرامو ﷺ دوې رایې او نظریې سوې، د یو څو صحابه کرامو ﷺ قول دا وو چې د رسول الله ﷺ مقصد دا وو چې موږ باید ژر بنو قریظه ته ورسیږو تر داسې اندازې چې د مازیګر لمونځ هلته ورسوو، ګویا د لمانځه قضاء کول مقصد نه دی بلکې ژر رسېدل مقصد دی لیکن څرنګه چې اوس د مازیګر په وخت کې دننه هلته رسېدل مشکل دي نو له دې لپاره موږ ته لمونځ هم دلته کول په کار دي.

۱: رواه البخاري، کتاب المغازي، باب مَرْجَعِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِنَ الأَحْزَابِ وَمَخْرَجِهِ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو صحابه کرامو ﷺ رایه بیا دا وه چي څرنګه چي د رسول الله ﷺ حکم دا وو چي د مازیګر لمونځ به په بنو قریظه کي کوو نو که قضاء وي یا اداء کول وي، په هر حال کي لمونځ هم هلته کول په کار دي. نو ځینو صحابه وو ﷺ په لاره کي لمونځ وکړی او ځیني هلته ورسېدل او لمونځ یې اداء کړی. وروسته دا واقعه د رسول الله ﷺ په حضور کي بیان کړل سوه نو ده مبارک ﷺ پر یوې ډلې لا هم ملامتیا ونه فرمایل.

ددې څخه دا خبره معلومه سوه چي که چیري د قران او سنتو په ارشاداتو کي د دوو معناګانو احتمال وي او د هغو څخه یو احتمال د علم خاوندان په اجتهاد کولو سره اختیار کړي او بعضي نور اهل علم بل احتمال اختیار کړي نو په هغوی کي هیڅ طرف ناجائز نه وي او پر دې باندي هیڅ اعتراض هم جائز نه دی، د فقهاوو د اختلاف حقیقت هم دا ډول دی.

بېله شکه اسلام یو دی، لیکن...

نن د فقهاوو اختلاف ته په بده سترګه کتل کیږي چي اسلام خو یو دی نو بیا دا حنفي، مالکي، شافعي او د حنبلي کېدلو څه مطلب دی؟ بېله شکه اسلام یو دی، الله تعالی یو دی، قران یو دی، قبله یوه ده، نبي ﷺ یو دی لیکن په همدغه یوه دین کي دننه الله جل جلاله دا (یو ډول) نرمي (تحرک) ایښی دی چي په ځینو احکاماتو کي دننه یې مختلف امکانات او احتمالات کښېښول تر څو د هري زمانې فقها او مجتهدین د قران او سنتو پر دلائلو په غور کولو سره مسائل استنباط کړای سي او په داسي صورت کي د مجتهدینو د رایو ترمنځ اختلاف راتلل یو ظاهري خبره ده لیکن ددې اختلاف حق د هغه چا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په هغه کي د اجتهاد صلاحيت موجود وي، د قران او سنتو ماهر وي او د تر بحث لاندي مسائلو اړوند ټول احاديث دده په علم کي وي.

اختلاف څنګه رحمت جوړيږي؟

داسي خلګ چي کله په يوه مسئله کي د رايي اختلاف کوي، د رايي دا اختلاف د امت لپاره رحمت جوړيږي، هغه څنګه؟ ددې مثال داسي وبولی چي د يوې مسئلې اړوند د مجتهدينو دوه اقوال دي او دواړه اقوال پر دلائلو ولاړ دي ليکن قطعي دلائل د يوه فقيه سره لا هم نسته. اوس نو يو شخص د مجبوره کونکي حالاتو ښکار سو نو ددې زمانې د مفتي لپاره دا ګنجايش وي چي دی د هغه بل مجتهد پر قول فتوا ورکړي.

ددې برعکس په کوم بل هيواد کي دهغه د برعکس پر قول باندي د فتوا ورکولو سخته اړتيا رامنځته سوه نو د هغه ځای د مفتي لپاره ددې ګنجايش دی چي هغه د خپل مجتهد امام قول پريږدي دده پر مخالف قول باندي فتوا ورکړي. ګويا په يوه هيواد کي پر يوه قول فتوا ورکول سوه او په بل ملک کي ددې برعکس قول اختيار کړل سو، په همدې ډول په شريعت کي نرمي پيدا سوه او د امت لپاره رحمت جوړ سو، دې ته وفرمايل سول چي:

اختلاف امتي رحمة. (2)

۲: کشف الخفاء ج۱، ۶۶، رقم الحديث: ۱۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختلاف تر څنګ تعظیم او احترام

لیکن دا اختلاف دی "تفرّق" نه دی، د صحابه کرامو رضي الله عنهم ترمنځ هم اختلاف راغلی دی "تفرّق" نه دی راغلی، بې اتفاقي او جلا والی نه دی راغلی، د فقهاء کرامو ترمنځ هم اختلاف وو، "تفرّق" نه وو، فرقه بندي او ډله بازي نه ده سوې، حال دا چي د خپل منځي اختلاف سربېره مجتهدین امامانو یو د بل تعظیم او احترام کاوه او اوس هم د دوی د مسلکونو (مذهبونو) پیروان یو د بل سره په ډېر تعظیم او احترام سره ویني.

زه همدا اوس د اُردن څخه راغلم، زما ټول کور به شافعي مذهبه وه، شام ته ولاړم نو هلته ځني شافعي، ځني حنبلي او ځني حنفي مذهبه وه، لیکن زموږ د هغو ټولو سره دوستۍ وې. بعضي وخت په سفر کي داسي کېدل چي د ماپښین په وخت کي به زموږ ځینو ملګرو ویل چي موږ خو د ماځیګر لمونځ هم همدا اوس اوس اداء کوو (ځکه چي د دوی په مذهب کي ددې ګنجایش دی چي د سفر په حالت کي د ماځیګر لمونځ هم د ماپښین د لمانځه وروسته د ماپښین په وخت کي اداء کړل سي)، موږ ورته ویل چي ښه دی تاسو یې اداء کړی، موږ پر خپل وخت د ماځیګر لمونځ اداء کوو لیکن مینه، تعظیم او احترام پر خپل حال پاته وو.

د امام شافعي رحمة الله علیه او د ځینو نورو فقهاوو دا مذهب دی چي کله د جماعت لمونځ کیږي نو د مقتدي لپاره هم د سورت فاتحه ویل ضروري دي، په داسي حال کي چي د امام ابو حنیفه رحمة الله علیه په نزدد مقتدي لپاره په داسي صورت کي سورت فاتحه ویل جائز هم نه ده، دا یو ډېر لوی اختلاف دی، د لمانځه اړوند چي څه نور اختلافات دي هغه د افضل او غیر افضل

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اختلافات) دي، لیکن دا اختلاف د وجوب او د عدم جواز دی، او دلائل د دواړو سره په قوي درجه سره سته، د قران کریم او صحیح احادیثو څخه دي.

امام شافعي رحمة الله عليه د امام محمد رحمة الله عليه شاګرد دی او امام محمد رحمة الله عليه د امام ابوحنیفه رحمة الله عليه شاګرد دی، امام شافعي رحمة الله عليه د امام ابوحنیفه رحمة الله عليه و مزار ته حاضر سو، هلته د لمانځه وخت راغلی، د امام شافعي رحمة الله عليه دا عام عادت وو چي هغه د امامت لپاره نه مخته کېدی لیکن دلته چي کله د جماعت وخت راغلی نو خپله د امامت لپاره وړاندي سو، لمونځ یې ورکړی او په لمانځه کي یې رفع الیدین ونه کړی (د رفع الیدین اختلاف د افضل او غیرافضل دی، د امام شافعي رحمة الله عليه په آند رفع الیدین کول افضل دی او د امام ابوحنیفه رحمة الله عليه په آند نه کول افضل دي).

کله چي د لمانځه څخه فارغه سو نو یوه شاګرد ځني وپوښتل چي دا څه خبره ده؟ ستاسو عادت خو د امامت کولو نه وو دلته تاسو خپله مخته سولاست، او بیا مو رفع الیدین هم ونه کړی. ویې فرمایل چي رفع الیدین مي په دې خاطر ونه کړی چي دا زما په نزد افضل خو دی واجب خو نه دی، ما ته دلته په لمانځه کولو کي شرم راغلی چي زه د امام ابوحنیفه رحمة الله عليه د رایي خلاف عمل وکړم. او د امام لپاره ځکه مخته وړاندي سوم چي که ما د چا تر شا لمونځ کوی نو ما به سورت فاتحه ویلای ځکه چي زما د مسلک مطابق بېله دې څخه لمونځ نه کیږي مګر دلته د امام صاحب د مسلک پر خلاف کار کولو ماته شرم ودرېدی نو په دې خاطر زه (اوس په لمانځه کي) امام سوم ځکه چي امام ته د دواړو مذهبونو مطابق سورت فاتحه ویل ضروري ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا وو ددې خلکو يو تر بله احترام او تعظيم، کوم خلک چي دا اختلافات د ملامتيا ذريعه جوړوي، هغوی د انتهايي درجې بې ديني ثخه کار اخلي او يا د انتهايي درجې ناخبری پر بنياد دا خبري کوي! کوم حضرات چي د دغو اختلافاتو حقيقت پيژني، هغوی ته معلوم دي چي دا اختلافات محضي د الله جَلَّ جَلَالُهُ لپاره وه، په دې کي د نفس هيڅ مداخله نه وه، بلکي کوم اختلافات چي د فقهاء کرامو ترمنځ وروسته سوي دي، دا د صحابه کرامو رَضِيَ اللهُ عَنْهُم ترمنځ هم موجود وه، دارنګه چي بعضي صحابه کرامو رَضِيَ اللهُ عَنْهُم "قرائت فاتحه خلف الامام" ويل ، ليکن بعضو نه ويل، بعضو رفع اليدين کوی خو بعضو نه کوی، بعضو آمين په لوړ آواز وايه خو بعضو نه وايه. د لمانځه د قصر په باره کي د حضرت عبدالله بن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مسلک د حضرت عثماني غني رَضِيَ اللهُ عَنْهُ د مسلک ثخه مختلف وو، دا ټولي خبري وې ليکن پر دې سربېره قران مجيد د دوی په باره کي فرمايي:

أَشِدَّآءُ عَلَى ٱلۡكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيۡنَهُمۡۖ . (سورة الفتح، ايت۲۹)

ژباړه: (صحابه کرام رَضِيَ اللهُ عَنْهُم) د کفارو په مقابله کي سخت او په خپل منځ کي نرم زړه دي.

قران مجيد د امتياز داطلايي کرښه ټولو صحابه کرامو ته ورکړې ده چي دوی په خپل منځ کي رحيم او کريم دي، معلومه سوه چي د دوی دا اختلاف خالص پر للهيت باندي ولاړ وو، پر نفس يا ضد باندي نه وو مبني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمل او صفین د جګړې اړوند مشکل او جواب

دلته یو څوک دا سوال کولای سي چي د جمل او صفين د جګړې کوم واقعات چي رامنځ ته سول، هلته يو د بل خلاف جګړې ته لاس واچول سوو ،دا څه شي وو؟ ايا دا تفرق وو او که اختلاف؟ جائز وو او که ناجائز؟ پر نفسانيت بنا وو او که پر للهيت بنا وو؟

ددې اصولي جواب خو په دې ايت کي ورکول سوی دی چي همدا اوس بيان کړل سوو چي د هغه څخه معلوميږي چي دا حضرات " رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ " وه، معلومه سوه چي د هغوی هيڅ جګړه د نفسانيت لپاره نه وه، حال دا چي ددې نورڼ پر دلائل هم سته چي تاريخ هغه محفوظ کړي دي.

۱:- د حضرت علي رضي الله عنه څخه د صفين د جګړې پر وخت دا وپوښتل سول چي د سبا په جنګ کي که موږ د خپل مخالف لښکر صحابه قتل کړو نو د هغو به څه حکم وي؟ ويې فرمايل چي هغوی به شهيدان وي، بيا يې ځني وپوښتل: که زموږ د لښکر کسان قتل کړي نو د هغو به څه حکم وي؟ ويې وفرمايل چي هغوی به هم شهيدان وي. همدا سوال د حضرت معاويه رضي الله عنه څخه هم وسو، هغه هم هغه جواب ورکړی کوم چي حضرت علي رضي الله عنه ورکړی وو[3]. ځکه چي دواړي ډلي د الله جل جلاله لپاره جنګېدلې نه د حکومت لپاره.

۳: مقدمه ابن خلدون، فصل ۳۰، ص۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲:- دوهم دلیل چي تاریخ ساتلی دی دا دی چي: د صفین د جنګ په زمانه کي دا خبر راورسېدی چي د روم عیسوی پاچا "قیصر" غواړي چي پر شام حمله وکړي نو حضرت معاویه رضي الله عنه هغه ته داسي خط ولیکی[4]:

" ستا د کومي ارادې خبر چي موږ ته رسېدلی دی، که تا پر دې باندي عمل وکړی نو زه د خپل ملګري (حضرت علي رضي الله عنه) سره صلح کوم او د هغه په تر ټولو مخکي صف کي درېږم او ستا طرف ته درځم او د بدبویه قسطنطنې (استنبول) څخه توره ایره جوړوم او تا د پاچاهۍ څخه د زردکي په ډول راکاږم او داسي بزګر درڅخه جوړوم چي خنزیران به پیایي (څروي)."

دا د صحابه کرامو رضي الله عنهم شان وو، رښتیا خبره دا ده چي موږ صحابه کرام رضي الله عنهم د نن سبا پر سیاست پوهانو قیاسوو، ترمنځ یې د مځکي او آسمان فرق دی، موږ وګوره او صحابه کرام رضي الله عنهم وګوره! قران مجید او احادیث د هغو د فضائلو څخه ډک دي.

یو مهم اصول

یو مهم اصول د یادولو وړ دی چي زموږ والد ماجد (حضرت علامه مفتي محمد شفیع) رحمة الله علیه په خپل کتاب "**مقام صحابه** رضي الله عنهم" کي لیکلی دی، چي د هغه حاصل دا دی چي کله تاسو د تاریخ یو کتاب رااخلی نو تاسو ته به د بعضو صحابه کرامو رضي الله عنهم مثلاً د حضرت معاویه رضي الله عنه په اړه ډول ډول خبري په لاس درسي، نو حیران به سی چي د رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابي حضرت معاویه

۴: تاج العروس: ج۷، ص۲۰۸، همدارنګه وګورئ: الغریب للخطابي، ج۲، ص۵۳۵، الفائق: ج۱، ۴۶، لسان العرب، ج۱، ص۱۱۶ او ص ۱۵۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ داسي کوي؟! کله يیا د حضرت عمرو بن العاص ﷺ په اړه همداسي خبري مخي ته درځي او کله يیا د بل صحابي په اړه وي، ليکن خبره دا ده چي د تاريخي رواياتو سند په دومره اندازه قوي او مضبوط نه وي لکه څرنګه چي د احاديثو دا مضبوط وي او نه هم تاريخ پوهان د هغو ټاکل سوو شرائطو پابندي کوي د کومو شرائطو پابندي چي محدثين کوي. په تاريخي رواياتو کي کمزوره بلکه د درواغجنو راويانو روايتونه هم راځي، په داسي حال کي چي په احاديثو کي د ننه په پلټنه سره اوبه او شيدې جلا سوي دي، او د صحابه کرامو ﷺ فضائل، د هغو بزرګي، د هغو پاکي او د هغو انصاف په قران کريم او متواترو احاديثو کي بيان کړل سوي دي، همدا وجه ده چي د صحابه کرامو ﷺ د تقدس (پاکۍ) مسئله د عقيدې مسئله ده او عقيده يا خود قران کريم څخه ثابتيږي او يا د متواترو احاديثو څخه ثابتيږي، د تاريخي رواياتو څخه خو چيري ثابتيږي بلکه د احاديثو د يو ډول "خبر واحد" څخه لا هم نه ثابتيږي. نو له همدې امله د صحابه کرامو ﷺ د عدالت داغونکي ځومره روايات چي په تاريخ کي وي هغه ټوله په کثافت دانۍ کي د غورځولو وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رايي د اختلاف څخه چاره نسته

زموږ والد ماجد رحمة الله عليه عجبه خبره فرمايل، هغه دا چي په کوم ځای کي کومه قطعي خبره نه کيږي بلکي مختلف ډوله احتمالات وي او ډېر کسان پر هغه باندي غور او فکر کوي نو هلته د رايي د اختلاف څخه هيڅ چاره نسته. د رايي د اختلاف د نه کېدو صرف دوه صورتونه کېدلای سي: يا به ټول بې علمه وي چي يوه يو خبره وکړي نو ټول به يې سمدستي په ړندو سترګو ورسره مني او يا به ټوله منافقان وي چي رايه خو بل ډول وي مګر د ړانده تقليد په خاطر د خپل زړه خبره پټه کړي. ليکن که منافق هم نه وي او بې علمه هم نه وي بلکي عالمان او ديندار وي نو بيا به د رايي اختلاف خامخا راځي او دا (اختلاف) يوازي تر ديني مسائلو پوري خاص نه دی بلکي د هر علم او فن همدا حال دی. په ډاکټرانو کي اختلاف وي، په انجينرانو کي اختلاف وي، د قانون په تشريح کي د سترو محکمو ترمنځ اختلاف راځي، داسي اختلاف ته هيچيري بد نه ويل کيږي. همدارنګه په قران او سنتو کي د صحابه کرامو رضي الله عنهم ترمنځ اختلاف راغلی او د مجتهدينو امامانو ترمنځ هم راغلی ليکن دا اختلاف دی"تفرق" نه دی، ډله بازي نه ده، اختلاف جائز دی، تفرق يعني سره جلا کېدل (بې اتفاقي او دښمني) کول جائز نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې شيان

پر تفرق باندي د خبرو کولو څخه مخکي دا خبره په ذهن کي ولری چي د اختلاف اړوند چي کومي خبري وسوې، د هغه حاصل او خلاصه درې شيان دي:

يو دا چي کوم اختلاف چي د قران او سنتو پر بنياد باندي د اخلاص او د الله جَلَّ جَلَالُهُ لپاره وي او په اختلاف کونکي کي دا اهليت موجود وي کوم چي د هغه لپاره ضروري دی نو دا اختلاف منع نه دی بلکي د امت لپاره رحمت دی.

دوهم دا چي دا اختلاف په داسي مسائلو کي وي چي قران او سنتو د هغه په اړه کومه قاطع فيصله نه وي کړې، داسي مسائل چي په هغه کي د اجتهاد ګنجايش وي يعني تر يوه د ډيرو رايو احتمال پکښې وي، په هغو کي چي هره ډله کومه رايه د دلائلو پر بنياد قايمه کړي نو هغه ناجائزه او ناخوښه نه وي.

نو څرنګه چي هغه ناجائزه نه ده نو د چا لپاره بيا دا جائز نه ده چي بل يو ددې په خاطر وترټي. مثلاً يو شخص رفع اليدين کوي، بل يې نه کوي، کونکي ته يې دا جائز نه ده چي نه کونکی وترټي او نه کونکي ته هم دا جائز نه ده چي هغه کونکی وترټي ځکه چي دلته هيڅ رايه منکر نه ده او پر غير منکر باندي اعتراض کول خپله منکر دی.

دريمه خبره دا چي مثلاً موږ وايو چي موږ حنفي يو او فلانکی شافعي دی يا مالکي دی او يا حنبلي دی نو ددې دا هيڅکله مطلب نه دی چي د امام ابوحنيفه رحمة الله عليه قول يقيناً يقيناً صحيح دی او د امام شافعي رحمة الله عليه قول او يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بل امام مثلاً امام احمد بن حنبل رحمة الله علیه قول یا د امام مالک رحمة الله علیه قول چي د دې په مقابل کي دی هغه نو یقیناً غلط دی، بلکي د دې مطلب دا وي چي زموږ قول " **مظنون الصواب**" او "**متحمل الخطاء**" دی، په داسي حال کي چي هغه بل قول "**مظنون الخطاء**" او "**متحمل الصواب**" دی. یعني غالب گمان دا دی چي د امام ابو حنیفه رحمة الله علیه قول صحیح دی که څه هم د دې قول د غلطېدو احتمال هم سته او د نورو امامانو په اړه زموږ نظریه دا ده چي زموږ غالب گمان دا دی چي هغه خطاء دی لیکن دا احتمال یې هم سته چي هغه دي صحیح وي.

د تفرق او ډله بازۍ د جواز هیڅ صورت نسته

دوهم شی "تفرق" دی یعني په مسلمانانو کي جلاوالی (بې اتفاقي) راوستل، دا دومره لویه گناه ده چي شریعت په هیڅ حالت کي د دې اجازت نه دی ورکړی. د خنزیر غوښه چي څومره حرامه ده، د مسلمانانو سره جلاکول (په منځ کي دښمني راوستل) تر دې ډېر حرام کار دی! د خالصو انگورو شراب چیښل چي څومره لویه گناه ده، په مسلمانانو کي جلاوالی راوستل تر دې لویه گناه ده. تاسو وگورئ چي په بعضي انتهایي مجبورونکي حالاتو کي شریعت تر یوه حده د خنزیر د غوښو خوړلو او د شرابو چیښلو (مثلاً یو شخص د ډېري سختي لوږي یا تندي په خاطر هلاک کیږي او کوم حلال شی میسر نه وي نو دومره د خنزیر غوښي خوړل یا شراب چیښل چي په هغه سره ځان بچ کړي، د دې اجازت یې کړی دی) لیکن په مسلمانانو کي یې د جلاوالي (دښمنۍ) اجازت په هیڅ حالت کي نه دی ورکړی. څومره چي موږ په قران او سنتو کي غور کړی دی او څومره چي زموږ بزرگانو موږ ته

www.taleemulislam-radio.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاربښونه کړې ده، موږ ته هم دا په نظر راغلې ده چې د "تفرق" او فرقه يا ډلي جوړولو هيڅ صورت جائز نه دی.

نهي عن المنكر څه وخت ضروري دی؟

د نن زمانې يو لوی مصيبت همدا دی چې يو تر بله د رايي اختلاف د خپل منځي جنګ او جګړې او د بې اتفاقۍ او جلاکېدو ذريعه ګرځول سوې ده. د شيطان يوه لويه قاعده دا ده چې هغه عالم ته د عالم په شکل کي راځي، صوفي ته صوفي جوړ سي او ورته راځي او فقيه ته فقيه جوړ سي راځي او هغه داسي پوهوي چې ګوره فلانکي شخص دا غلط کار وکړی او د حق خبره (هغه) ته کول فرض عين ده او په حديث شريف کي راغلي دي:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ.[5]

ژباړه: په تاسو کي چې کوم شخص هم د کوم بد کار کړنه ووينې نو هغه دي يې په لاس سره منع کړي، که يې ددې طاقت نه وي نو په ژبه سره دي يې منع کړي، او که يې ددې هم طاقت نه وو نو په زړه سره دي يې بد وګڼي او دا دايمان تر ټولو کمزورې درجه ده.

ليکن شيطان دا خبره ځني هيروي چې هغه شخص چې کوم کار منع کول غواړي هغه خو بد کار نه دی! ځکه چې ددې تعلق د مجتهد فيه مسائلو سره دی او د شرعي دليل پر بنياد دی او که بد کار هم وي او پر دې باندي د اعتراض کولو (يا بندلو) باندي د بلي لويي فتنې پيدا کېدلو بېره وي نو په

۵: رواه مسلم، کتاب الايمان، باب کون النهي عن المنكر من الايمان.....الخ، ج۱، ص۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسي صورت کي "**نهي عن المنکر**" لا هم جائز نه دی، بلکي سکوت او چوپتیا واجب دي! په حدیث شریف کي چي راغلي دي چي: "مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ...الخ" دلته د استطاعت (طاقت لرلو) څخه صرف حسي استطاعت او حسي قدرت مراد نه دی بلکي په قدرت کي دا خبره هم داخل ده چي که د دې منکر کار د لیري کولو څخه د کوم بل منکر کار د پیدا کېدلو بېره وي یا په مسلمانانو کي د بې اتفاقۍ (دښمنۍ) بېره وي نو داسي ثابتيږي چي قدرت حاصل نه دی او دلته سکوت او چوپوالی واجبيږي.

د حضرت ابوسعید خدري رضي الله عنه واقعه

د دې مثال په صحیح مسلم کي د حضرت ابوسعید خدري رضي الله عنه دا واقعه ده چي دده په زمانه کي مروان بن الحکم د مدیني منورې والي وو، ده (مروان) دا طریقه اختیار کړه چي د اختر په لمانځه کي یې خطبه د لمانځه څخه مخکي ورکول غوښتل، حضرت ابوسعید خدري رضي الله عنه او هغه عیدګاه ته یو ځای راغلي وه، حضرت ابوسعید خدري رضي الله عنه هغه د مصلی طرف ته ورمخ ته کړی تر څو د سنتو مطابق د اختر لمونځ مخته سي او خطبه وروسته سي، لیکن هغه منبر ته وختی نو یو شخص ودرېدی، هغه هیڅ سختي خبري ونه کړي لیکن صرف دا یوه جمله یې وویل:

الصَّلَاةُ قَبْلَ الْخُطْبَةِ

لمونځ تر خطبې مخکي کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکن مروان وویل چي هغه طریقه ترک (پاته) سوې ده، حضرت ابو سعید خدري ᴬA ولاړ سو او ویې فرمایل:

أَمَّا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ. (رواه مسلم، کتاب الایمان)

(دا شخص کوم چي دا مسئله یې بیان کړه) هغه دا فریضه اداء کړل چي دده پر ذمه وه.

او س دلته د غور کولو خبره همدا ده چي دلته حضرت ابو سعید خدري رضي الله عنه او هغه شخص لره دا قدرت حاصل وو چي دوی مروان ونیسي او د منبر څخه یې لاندي راکښته کړي لیکن شرعي قدرت یې نه درلودی! ځکه که یې داسي کړي وای نو جنګ او جګړه رامنځ ته کېده، ځني خلګ د حضرت ابو سعید خدري رضي الله عنه پر طرف درېدل او ځني د مروان بن الحکم پر طرف کېدل چي ددې په نتیجه کي د مسلمانانو په منځ کي بې اتفاقي او درز پیدا کېدی. نو د حضرت ابو سعید خدري رضي الله عنه ددې قول څخه دا معلومه سوه چي دلته یوائې په خبره سره د هغه پوه کول کافي وه، د لاس د استعمالولو اجازت نه وو، نو معلومه سوه چي د منکر کار منع کول هم تر دې شرط پوري مشروط دي چي په دې سره د مسلمانانو تر منځ بې اتفاقي، جلاوالی او درز رانسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختر په لمانځه کي سجده سهوه ولي معاف ده؟

ددې يو بل مثال دا دی چي د شريعت مسئله ده چي که په لمانځه کي واجب پاته سي نو سجده سهوه واجبېږي ليکن فقهاوو ليکلي دي چي که د اختر په لمانځه کي واجب پاته سي نو سجده سهوه دي نه کول کېږي، وجه يې دا بولي چي د اختر په لمانځه کي مجمع ډېره زياته وي او د اختر د لمانځه طريقه د عامو لمونځو څخه يو څه مختلفه هم وي، که په دې کي سجده سهوه وکړل سي نو ډېر زيات خلګ چي په پوره ډول د مسائلو څخه خبر نه وي نو هغويد وارخطايي ښکار کېږي، څوک به سجده کوي، څوک به سلام ګرځوي، څوک به درېږي، بيا به ترمنځ جنګ جوړېږي، ځني خلګ به امام ته ګوته نيسي چي تا زموږ لمونځ را خراب کړی نو شريعت امت د جګړې کولو څخه د ساتني په خاطر دا حکم وکړی چي دلته سجده سهوه مه کوئ.

حطيم يې ولي په بيت الله کي نه کړی شامل؟

ددې يو بل ډېر واضح مثال دا دی چي بيت الله شريفه چي د ټول امت مسلمه تر قيامته پوري قبله ده، تاسو ته معلومه ده چي ددې سره نژدې يو څه حصه د "حطيم" په نامه يادېږي، دا په اصل کي د بيت الله حصه وه ليکن کله چي قريشو دا تعمير کړل نو د دوی سره د پيسو کمی وو نو ځکه هغو يو څه حصه پرېښول، په داسي حال کي چي د حضرت ابراهيم عليه السلام په واسطه ايښودل سوي بنيادونه د حطيم تر حصې پوري دي، حضرت رسول الله ﷺ يو ځل حضرت عايشې صدقې رضي الله عنها ته وفرمايل: که ستاسو قوم (يعني مسلمانانو) **حديث العهد باالاسلام** نه وای (يعني که چيري دوی تازه اسلام نه وای قبول کړی) نو ما دا بيت الله د حضرت ابراهيم عليه السلام د بنيادونو مطابق

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړول (لیکن څنګه چي خلګ نوي مسلمانان سوي دي نو ځکه خطره ده چي که زه دا یوه حصه ونړوم او د حطیم حصه ورسره شامله کړم نو په نوي مسلمانانو کي به ځني کسان د اختلاف ښکار سي چي په دې سره په مسلمانانو کي د درزاو بې اتفاقۍ بېره سته) (6).

وګورئ! رسول الله ﷺ مسلمانان د بې اتفاقۍ او جنګ څخه د ساتلو لپاره بیت الله چي تر قیامته د مسلمانانو قبله ده ناکمله پرېښول او تر اوسه لا همداسي نامکمله ده. په داسي حال کي چي دا د ټولي نړۍ د بیلونونو انسانانو قبله ده او د دې رتبه تر مسجد ډېره زیاته ده لیکن د مسلمانانو د بې اتفاقۍ، جنګ او جدل څخه د ساتني په خاطر یې دا همداسي نامکمله پرېښول.

د مسلمانانو د بربادۍ دوه اسباب

حضرت شیخ الهند رحمة الله علیه چي کله د انګرېزانو د مالټا د بندیخانې سختۍ او زحمتونه برداشت کړل او ازاد کړل سو نو بیرته یې دیوبند ته تشریف راوړی نو په یوه مجلس کي چي په هغه کي صرف علماء کرام وه داسي وفرمایل: موږ د مالټا د دې ټول قیام په وخت کي دوه سبقه زده کړل، په مجلس کي ډېر ستر ستر مشهوره علماء موجود وه، هغوی ټول ژر متوجه سول چي د خپل وخت امام چي دوې خبري زده کړي دي او راغلی دی، هغه به څومره مهمي خبري وي. نو ویې فرمایل: موږ دوه شیانو تباه کړي یو: یو د قران کریم څخه لیري والي، او بل د مسلمانانو د خپل منځي اختلاف. ما دا سبق

۶: بخاري، باب مَنْ تَرَكَ بَعْضَ الاِخْتِيَارِ مَخَافَةَ أَنْ يَقْصُرَ فَهْمُ بَعْضِ النَّاسِ....الخ، رقم الحديث: ۱۲۶، مسلم، رقم الحديث: ۱۳۳۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

راوړی دی چي د ژوند څومره لحظې چي پاته دي هغه به د قران مجید په خدمت کي او د مسلمانانو ترمنځ د اختلاف په ختمولو کي تیروو.

هره بدي تر یوه وخته او تر یوه حده تحمل کېدلای سي لیکن د مسلمانانو اختلاف او بېلوالی په هیڅ حالت کي نه سي زغمل کېدلای.

په دوو مغرورو کسانو کي هیڅکله اتفاق نه سي راتلای

زموږ والد ماجد رحمة الله علیه به فرمایل چي د دوو مغرورو کسانو ترمنځ هیڅکله اتفاق نه سي راتللای، د اتحاد لپاره دا اړینه ده چي یو نفر د خپلو برېتونو د کښته کولو لپاره تیار سي، که دواړه خپل برېتونه لوړ ساتي نو هیڅکله به اتفاق نه وي.

مه خپل مسلک پرېږدئ او مه د بل په مسلک کار لرئ

څه کول په کار دي؟ د حکیم الامت حضرت تهانوي رحمة الله علیه ملفوظ چي ډېر لنډ دی د یادلو وړ دی هغه دا چي: "**مه خپل مسلک پرېږدئ او مه د بل په مسلک کار لرئ**". څوک چي د هري مسئلې پیروي کوي هغه دي په خپل مسلک عمل وکړي لیکن په نورو دي غرض نه لري، دا هم هغه خبره ده چي په مجتهد فیه مسائلو کي هیڅ جهت بد نه وي او کله چي بد نه دی نو پر دې اعتراض کول هم جائز نه دی.[7]

۷: د تقلید یا د مذهب د اثبات په اړه د نړۍ د مشهور او منلي عالم شیخ الاسلام علامه مفتي محمد تقي عثماني حفظه الله کتاب "د تقلید شرعي حیثیت" او همدارنګه د نړۍ د مشهوري اسلامي مدرسې دیوبند د محقق عالم علامه سرفراز خان صفدر رحمة الله علیه کتاب "الکلام المفید في اثبات التقلید" یقیناً پر دې موضوع بهترینې علمي منابع دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصه

نو زما د خبرو خلاصه دا راووتل چې اختلاف (په خپل حد کې) جائز دی او د اختلاف کوونکو د نظریاتو احترام هم لازمي دی لیکن افتراق (بېل والی، بې اتفاقی، جنګ او شخړه) په هیڅ حال کې هم نه دی جائز، موږ د همدې افتراق له سببه تباه کېدونکي یو. د علامه اقبال ځنې شعرونه ددې معاملې ډېره ښه ترجماني کوي، هغوی وویل چې:

منفعت ایک ہے اس قوم کی نقصان بھی ایک
ایک ہے سب کا نبی، دین بھی ایمان بھی ایک
حـــــرم پاک بھی ، اللہ بھی ، قران بھی ایک
کیا بڑی بات تھی ہوتی جو مسلمان بھی ایک
فرقہ بندی ہے کہیے، اور کہے ذاتیے ہیں
کیا زمانے میے پنپنے کی یہی باتیں ہیں

نن کفر زموږ د ختمولو لپاره سره یو سوي دي او موږ په خپل منځ کې یو د بل سره جنګونه او شخړې کوو! ضرورت ددې خبرې دی چې هر یو په خپل مسلک عمل وکړي او د ورونو په ډول یو ځای سره واوسیږي او سره یو سې د کفر مقابله وکړي، الله تعالی دې موږ ته ددې توفیق رانصیب کړي، آمین.

وَآخِرُ دَعْوَانا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِين

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library